

bili sričo tudi katoliško učiteljsko društvo, kakor bi bila druga učiteljska društva turška, kineska ali sami Bog vodi kakšna. Učiteljstvo so torej razcepili v dva, tri tabore, a plačati jih pa niso hoteli stanu primerno v smislu § 55. veljavne državne postave. Divide et impera! Še več. Ko se je država že toliko ožunila, da je dala deželam iz davka na znanje nekaj stotisočev podpore, s katero naj bi se v prvi vrsti uredile učiteljske plače, je pri nas te stotisoče dežela kar zase porabila. — Našega stanu pač niso hoteli pripoznati ne dežela, ne država: Hlapec si bil — hlapec ostani! Tisti, ki smo prvi maturirali po novem šolskem zakonu leta 1873., smo torej celih 45 let čakali na uresničenje obljub § 55. Še le v Jugoslaviji se je našlo toliko razsodnih narodnih zastopnikov, da so pripoznali važnost našega stanu in nam nakazali primerno plačo. S tem so pa naš stan potegnili iz političnih borb in ga postavili na edino pravo t. j. **kulturno stališče**. Ako bi ne bilo te nesrečne svetovne vojske bi bil moral naš stan še dolgo capljati za politikarji lačen in želen in samo ujeti boljših časov. — Zdaj smo torej po tisočletni trnjevi poti prišli do stalnosti in bili sprejeti med druge stanovce. Zdaj smo na lastnih nogah, da se lahko popolnoma posvetimo svoji vzvišeni nalogi in se v polni meri zavedamo važnosti svojega stanu. Saj vendar le naš stan daje človeku v prvi vrsti orodje, s katerim si služi vsakdanji kruh in si kuje svojo srečo. Kar si človek pridobi na podlagi in s pomočjo v šoli pridobljenih naukov, to mu država varuje z vojniki in drugimi gosposkami, cerkev pa s časniki in večnimi kaznimi.

V šoli dobivajo ljudje nauke, s katerih pomočjo se dvigajo k delu in dvigajo s tem celoto — državo. Le razumni, izučeni in dobro vzgojeni ljudje morejo nabavljati nove vrednote in v večji meri, nego jih nujno potrebujejo za svoje življenje. To daje državi blagostanje. Topi ljudje ostajajo berači in ne morejo tvoriti lastne države, ne morejo priti niti do svoje strehe. — To bi morala država imeti vedno pred očmi, ako hoče lepo urejeno hiševanje. — Naš stan je nastal iz duhovnikovega strežaja in se le počasi dvigal. Živel je od milosti svojih gospodarjev in si moral vsakdanji kruh priboriti. Ni čuda potem, če ni imel veljave in ugleda. A rastele je z vsakim dnem, če tudi počasi, pa gotovo. Danes smo kot resni kulturni delavci med prvimi stanovi naroda. Pa ni še dokončano dviganje našega stanu. Vsestransko izobražen in dobro vzgojen učitelj bo postal po 20. 30 letih šolske službe še nekaj voditelj in kulturni nadzornik svojega okoliša.

Te svoje veljave v državnem življenju se moramo mi zavedati v polnem obsegu in se potruditi z vsemi močmi, da smo jo tudi **vredni**. Zato pa učitelj ne more več hoditi v politične razprtije in spletkarije. On se mora brigati za svoj stan, da si vsak dan izpopolnjuje svoje znanje in se vsak dan dviga višje in višje. Učitelj mora biti v šoli in zunaj nje **idealno korekten**, točen delavec in nepristranski ter doberhoten svetovalec. Res da mora pri današnjih nenormalnih razmerah vključno urejenim plačam biti skrajno skromen in varčen. Omejiti se mora na najpotrebnejše in bolj kakor kedaj „varovati bel denar za črne dneve.“ Saj se danes povsod težko izhaja in drugod še težje nego pri nas. A te razmere ne bodo trajale večno. Prišli bodo kmalu boljši časi in potem bo učitelj brez skrbi za vsakdanji kruh točno in z veseljem izvrševal svojo vzvišeno nalogo. Saj je že stara navada, da za dežjem solnce sije.

Dokler trajajo te neurejene razmere in drago življenje, tako dolgo bodo trajale tudi oklade in se manšale za cenami in ne pred cenami. Danes me ni sram v navadnih dneh in pa v šolo nositi zakrpane obleke, sram me pa je dati za liter vina 24 K. Tudi smodk pokadim polovico od nekdanj. Glede jedi sem ostal pri stari navadi: pri skromni meščanski hrani, ker naše telo je stroj, ki hoče v postrežbi — red. Vidimo pa lahko, da smo v predvojnih časih precej — **postratno živeli**. Veliko sira, salam, šunke, tort itd. se je snedlo za nameček samo, da smo imeli za pet minut dober okus v ustih! Včasih sem nosil s sabo po dve vrsti bonbončkov, zdaj pa že nad pol leta uživam **grenko kavo** in ne čutim zaradi tega nobene oslabelosti. Privoščim tisto svojo porčijo sladkorja raje ženi, ki je bolj navezana na kavo, če tudi iz ječmena. Seveda je pa tudi toliko previdna, da se ne ustavi pred vsakim izločnim oknom, kadar pride v Ljubljano, uvažujoč stari pregovor: Česar oko ne zagleda, tega tudi oko ne poželi. Ve pa tudi še, da se ženska veljava ravna po njeni spretnosti v hiševanju, ne pa po ceni njenega klobuka. —

Če sem torej učitelj in ne morem s svojo plačo vsega imeti, kar poželi iz mladih dni razvajeno srce, tedaj se moram kot razsoden človek brez kislih obra-

zov prilagoditi danim razmeram, kajti „kdor pameten mož je, ta misli z glavo, nespametni v zid zaletava se z njo!“ Vse težave stanu moram moško prenašati, vse njegove dobröte pa zmerno uživati. Računati moram s preteklostjo našega stanu, ki je bila tako žalostna, da ima stan še danes malo veljave in se le posameznim posreči pridobiti si ugleda z napornimi delom med narodom in idealno korektnim vedenjem. Zdaj smo v prehodni dobi. Ko bodo pa začeli odbirati najboljši material za učiteljska, ko bodo ta material najboljši učne moči vzgojile in izbile in ko bodo tako izučeno učiteljsko narodova inteligenca z veseljem sprejela v svoj krog v mestu in na deželi, potem bodo pa prišli za pravega učitelja res lepi časi. Seveda so še ljudje na svetu, ki nam teh časov ne privoščijo. S tem moramo računati. S taktičnim in korektnim nastopanjem, s točnostjo v službi, z dobrohotno pomočjo pri vseh kulturnih prizadevanjih družbe bomo ogreli tudi najmrzlejša srca. Učitelj ne more računati, da bo na mah preobrazil v starih šegah utrjene ljudi, če tudi jim prireja sestanke in gospodarska tedavanja. A mladim ljudem se da veliko dopovedati že v šoli in potem jih peljati v življenje imajoč vedno pred očmi, da mora biti takorekoč po dnevi in po noči popolnoma korekten. Zastaviti se mora za to, da napreduje sam v učenju in vzgoji in da to podava ljudem, ker — dobra izreza brani uboštvu pod streho! Treba je imeti pred očmi, da človeka ne naredi srečnega toliko **učenost**, kakor pa **dobrota srca**: Razum brez srca je — peč brez drva, je mlin brez — vode, je — prazno polje!

Mladino bomo pridobili z **ljubeznijo in potrpljenjem**. Ker je mladina up naroda in nade na srečne dni, tedaj je vredna vsega požrtvovanja. Odgoja brez ljubezni ne velja nič. Učitelj, ki uvaja red z ledeno ostrostjo, podi mladino od sebe. Otrok ljubi strogo pravičnega učitelja še takrat, kadar ga trdo kaznuje. Ako pa čuti tudi učiteljevo ljubezen in gorkoto do njega, tedaj mu je otroško udan.

Tako torej učitelj postaja kulturni delavec prve vrste in si osvaja častno socialno mesto. V politiko se ne more vtikati, ker mora biti vsem otrokom dober, pravičen in ljubezniv oče in pa neoporečen na vse strani. S tem pa ni še rečeno, da ne sme voliti zastopnikov v postavljajalno zbornico. Volil bo, **agitiral** pa ne bo. Naravno pa je, da ne bo volil takih, ki jim je vsak napredek zopern, ki jim n. pr. ni — meščanska šola simpatična, — ki jim ni za moške učne moči, ker bodo že ženske naučile ljudi brati in pisati. Več pa itak ne potrebujejo, — ali pa celo, ki bi radi učiteljem numerirali kosti, da jih bodo mogli na sodni dan zbrati in odnesti daleč — daleč! Učitelj ne sme več tekati za materialnim dobičkom in prodati moža za skledo leče. Učitelj mora ostati mož, ker le mož more izrežati moža! — In domovina potrebuje moža!!! Naš položaj je torej lep, upanopoln, idealen. Glede materialne strani moramo paziti, da nam nikdo ne krati pravic, glede moralne bomo pa vestni delavci pri pouku in vzgoji v šoli in zunaj nje in pri vsakem kulturnem pokretu. Cilj naš je: **Sreča naroda, slava domovine!** Vreden je ta cilj, da zanj zastavimo vse svoje dušne in telesne moči! Bog daj srečo!

Samostanska vzgoja.

(Dopis.)

„Ne vlada vselej svet pokoj
sred tihega zidu.“

Naša vlada v Sloveniji hoče protežirati samostansko učiteljske v Mariboru! Zato noče ustanoviti kljub pomanjkanju učiteljev samostojno javno žensko učiteljske. Sicer pišejo nemški inozemski listi, da je minister prosvete Pribeževič razveljavil tozadeven dr. Verstovšekov sklep, a se še pri nas v Sloveniji noče o tem poročati. Bodi že temu kakor hoče, nameravam vam danes pisati o samostanski vzgoji, katere dobrine sem čutila na lastni koži.

Samostanska vzgoja je kot vsaka vzgoja v zavodih splošna, ne pa individualna. Najprvo se gre za to, da se gojenec nekako duševno informira in zavodovemu redu prilagodi. Otroci se ne smatrajo tamkaj kot otroci, ampak kot neka stvar s posebno številko. Kakor se štejejo v zavodu miže, stoli, čaše, žlice, tako štejejo tudi tebe. Ti jim nisi več kot ena miza, kot en stol itd. Nikdo te ne vpraša, kaj misliš, kaj čutiš, česa želiš, ampak tako moraš misliti, tako moraš čutiti, to moraš želeli. Otroku, ki ima mehko čuteče srce, ne povzroči hujšega gorja nego, ako ga vtakneš v samostan. Dolgotrajno domotožje, grenke soize in vzdihli bodo sledili tvojemu krutemu ukrepu, predno ga izleči blagi zdravnik čas in prijateljica Navada. Gorje mu pa, ako je individualneta, ki hodi svoja posebna pota ali hoče že imeti,

no — v višjih letnikih se ta včasih prime, svoje posebne nazore. Trikrat gorje pa nesrečnici, ako je samostanska vzgoja fil tako opila, da razume skrivati lepo svoje misli s sklepanjem rok in pobožnim obračanjem oči proti nebu. Kdor tega ne zna — mi odkriti ljudje sicer to inenuenjem hinavstvo, pa kdor tega ne zna, je izgubljen! Drakonična sredstva se rabijo v poboljšanje — preti tudi, ako nisi bogatih staršev, ki plačajo poseben kup denarja — izključitev.

Prvi smoter samostanske vzgoje je duševno uniformiranje vseh gojencev po eni in isti šabloni, katere vrhunec je — hinavstvo.

Drugi smoter je vzgajati črni gardi nove bojovnike. Temu smotru služi vsaka prilika. Pouk vseh predmetov je prilagojen tej nalogi. Vse se poučuje le iz tega vidika. Dušeslovje, vzgojeslovje, prirodoslovstvo in književnost. Kaj znanost, kaj umetnost — prazen nič! Vse je podrejeno le eni misli. Kdor črpa svoje znanje samo iz samostanskega vira, ta je enostranski informiran. Le sreča, da vleče mladino rado od enost iskati novih potov in virov znanosti. Sicer je strogo prepovedano čitati časnike, pa ravno prepovedan sad miče. Različni pisatelji so na samostanskem indeksu, njih imena, dela in — o groza — brezbožno življenje se omenja le v miniaturni obliki. Bog ne daj brati kako tako delo! Zopet vzrok, da mladina v počitnicah ali morda tudi v samostanskih skrivnih kotičkih sega po prepovedanem blagu. Tako smo si vendar vkljub zaprekam in prepovedim izpolnile znanost v literaturi. Imela sem vsled negativnega pouka več koristi, kot če bi se nam zapovedalo klasične čitati.

Samostanske učenke niso vse enake. Ene slepo verujejo in sprejemajo, kar se jim pripoveduje ter se svoje naloge dobesedno na pamet nauče, to so netalentirani elementi. Druge pa premišlujejo, primerjajo nauke z življenjem, ki jih obdaja ter po tem sodijo. Te so nevarne. Med temi sem bila tudi jaz. Smatrala sem vero kot nekaj plemenitega in vzvišenega, ki oblažuje srce in dušo. Vsak kdor je pobožen, kdor rad moli, mora imeti tudi lepo dušo in plemenito srce. Pa mislite da je tako!

Samostan vam je svet v malem, mala država z vladarico na čelu. Najdeš med njimi različne temperamente, različne značaje. Dobre in slabe. Sreča te sitna, stara devica, ki se vedno krega in sitnari ali pa mlada, histerična sestra, ki v svoji melanholiji dela mučeniški obraz: najde se tu vesela, brezmiselna duša, ki živi med samostanskim življenjem brezskrbno življenje ali pa apatičen značaj, ki je zadovoljen, če je malo dela in zadosti jela ter si ne bel glave z drugimi skrbmi.

Žive pa med samostanskim življenjem tudi fanatični elementi, ki preklinjajo pokvarjeni svet in se čudijo, da Bog zopet ne da deževati ognja in žvepla, seveda ne manjka tudi zares pobožnih svetniških duš, pa te so bolj redke. Lahko pa rečemo, da ti tudi samostan vse življenjske tine ako sestre preštudiraš. Ravno tako je s človeškimi vrlinami in slabostmi. Lajski si morda predstavljajo, da vlada v samostanu zgolj ljubezen in mir. Ne, temu ni tako. Tam se ravno tako pripravajo kakor med svetom. Ravno tako so sestre maščevalne proti tebi, ako se s čim pregrešiš, ravno tako ti le težko odpuste, kot svetni ljudje. Ravno tako vlada v samostanu nevoščljivost in zavist kot med svetom. Seveda nevoščljivost za posvetno blago, ta skrb v samostanu odpade, pač pa nevoščljivost med sestrami za priljubljenost pri gojenkah. N. pr. v samostanu je bila mlada, lepa, zelo izobražena sestra. O nji je šla govorica, da je vsled nesrečne ljubezni vstopila v samostan. Oboževale smo jo zaradi romantike, ki jo je obdajala in zaradi njenega prisrčnega obnašanja. V isti meri pa so jo sovražile sestre zaradi njene priljubljenosti. Revica je prestala zaradi nas mnogo grenkih ur in si je res z angeljsko potrpežljivostjo služila nebesa. Blag ji bodi spomin, saj jo že dolgo krije hladna zemlja! Ravno tako so sovražile drugo nam priljubljeno sestro. Ta je bila zelo energična in narodna. Kot navdušena Slovenka je poučevala pri nas slovenščino in reči moram, da smo se pri njej mnogo naučile, posebno slovenske slovnice. Dobro in natančno je poučevala tudi zgodovino slovenske literature do modernih pisateljev. Zato na je tem bolj, kakor je bilo pač njenemu značaju primerno, udrihala po njej nevšečnih pisateljih. Takrat so tudi Nemke morale obiskovati slovenščino in tem je pošteno zagrenila življenje. Trepetale so pred njo in nas mlo prosile naj jim pomagamo. Sicer tudi nam ni prižanašala in gorje Slovenki, ki ni znala dane naloge! Me učenke smo čutile zdravo jedro v raskavi obliki ter smo jo zelo rade imele in ji mnogo več kot drugim učiteljicam zaupale. Zato pa je ves samostan ni maral in akoravno je bila tako dobra učiteljica, so jo zaradi narodnega čuvstva-

vanja odstranili iz učiteljskega in poslali v neko podružnico na deželi.

Tako se tedaj maščujejo in sovražijo v samostanu.

Ko smo se začele učiti dušeslovja, sem začela v samostanu obnavljati okoličn po duševni kvaliteti, pa sem naenkrat spoznala, da pobožnost še ni vse, da pobožnost ne preobrazila značaja in ne pospešuje plemenitosti duše. Sree ostane vedno eno in isto, tudi če se tako moliš, se v svojem značaju ne spremeniš, če nisi drugače blag človek. Prišelša enkrat do tega spoznanja, so našli vsi nauki o pobožnosti pri meni gluha ušesa. Kaj mi pomaga molitev, kaj hoja k spovedi, ako pa ostanem isti grešnik, isti neplemeniti, nepostrežljiv, jezljiv in opravičljiv značaj tudi po kesu in spovedi! Tudi med svetom lahko isto opazujete. Ali so terciarke same plemeniti značaji? Ne! Kdo rad svojega bližnjega opraviča? Kdo rad skopari? Poznam pobožno ženo, ki hodi vsak dan v cerkev, a ima drugače značaj Harpagona. Mislite, da jo je pobožnost naredila plemenitejšo? Kaj še! Svoje podložne — inovita posestnica — izrablja huje kot največji liberalni grešnik, pusti jih gladovati in se z delom ubijati, a plača jim le par kraljarjev.

Lahko bi še vam omenila pri samostanski vzgoji — o zaljubljenem prijatelju, kjer en del prevzame vlogo ljubimca, pa nočem se poglabljati v stvari psihijatrije, katere nisem skušala iz lastnega življenja, ker na mene v tem oziru ni vplivala samostanska vzgoja.

Pač pa še nekaj drugega. Najbrž se nam v samostanu ni dalo toliko hrane kot bi naša zdrava, razvijajoča telesa rabila, ker smo si preskrbovale hrano še na drug način. Deloma so nam prinašale hrano učenke, ki so doma stanovale ter so nam jo v mestu nakupile ali pa smo jo — anektirale. Pregrešile smo se na ta način zoper peto božjo zapoved. Ko so šle sestre ob 6. uri zjutraj v cerkev molit, me pa na samostanski vrt na ogled! Prinesle smo salate ter jo osnažile in napravile. Jedle smo solato ob 6. uri zjutraj! Nikdar v življenju mi ni nobena slastna pečenka, nobeno fino pecivo tako dišalo, kakor v samostanu ob 6. uri zjutraj zelena solata! Morda zato, ker je bil „hec“ — ali pa smo bile res lačne. Ali pa tudi zato, ker smo delale nekaj prepovedanega. Nas je veselilo in mikalo samo to, kar je bilo prepovedano, a mrzilo nam je vse, kar je bilo zapovedano. Še danes je ostala v meni neka trma iz duh onozidije. Ako kdo reče „ne“, pa me miče reči „da“, ako kdo zapove: „Idi na desno!“ — pa jo krenem gotovo na levo. Tudi uspeh samostanske vzgoje!

Če pregledam vrste svojih tedanjih samostanskih tovarišic, najdem, da niti ena ni pri Slomškovi zvezi, niti ena izmed njih ni terciarka; precej mnogo jih je dobrih mater in pridnih gospodinj, — a nobena ne prestopi rada, ako ni k temu primorana, praga, kjer je bila za nas večletna naša individualnost moreča ječa.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Za delegatsko zborov. Zaveze v Mariboru je dovolila južna železnica 50 % popusta in sicer tako, da velja celi vozni listek od vseh postal Slovenije tudi za povratek. — Izkaznice, ki opravčujejo za to ugodnost, dobe udeleženci pri svojih društvih, ki naj jih udeležnikom takoj dostavijo. Veljavne so od 25. avg. do 1. sept.

Delegati in vsi oni udeleženci našega zborovanja, ki potujejo iz Ljubljane ozir. potujejo preko Ljubljane, dobe legitimacije za znižano vožnjo v strokovnem tajništvu.

Delegate za delegatsko zborovanje UJU, poverjenišva Ljubljana dne 28. avgusta v Mariboru je nadalje prijavilo:

XXIX. Učit. društvo za Konjski okraj:

- 79. Serajnik Lovro — Prihova.
- 80. Schell Henrik — Konjice.
- 81. Mravljak Karol — Zreče.

Namestniki:

- 64. Mravljak Amalija — Zreče.
- 65. Kržič Janko — Spitalič.
- 66. Malenšek Alojz — Konjice.

XXX. Učit. društvo za marenberški okraj:

- 82. Lešnik Mirko — Marenberg.
- 83. Porekar Vladimir — Vuzenica.

Namestniki:

- 67. Womer Ivan — Muta.
- 68. Golob Josip — Vuzenica.

XXXI. Učit. društvo za ljutomerski okraj:

- 84. Mavrič Karol — Sv. Peter tik Radgonce.
- 85. Bernard Erlinda — Sv. Jurij ob Ščavnici.
- 86. Koprivec Aleksander — Ščavnica.

Namestniki:

- 69. Ivanjšič Ludvik — Sv. Jurij ob Šč.
- 70. Cvetko Fran — Vučja vas.
- 71. Mihaličeva Nada — Veržel.